18.10.2021

Uudenmaan TE-toimisto

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 20.10.2021 klo 11:30 / VNS 6/2021 vp Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista/ Asiantuntijalausunto

Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimistolta on pyydetty lausuntoa Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle valtioneuvoston selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista. Uudenmaan TE-toimisto pitää selonteon keskeisiä ehdotuksia yleisesti kannatettavina. Selonteon tavoitteet, maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen sekä kotoutumisen nopeuttaminen, ovat erityisen kannatettavia.

Työperäinen maahanmuutto

Työperäisen maahanmuuton edistäminen ja maahanmuuttajien työllisyyden parantaminen ovat olennaisia keinoja vaikuttaa työvoimapulaan ja pitää Suomi kansainvälisesti kilpailukykyisenä.

Työperäisen maahanmuuton näkökulmasta Uudenmaan TE-toimisto näkee kotoutumisen ja asettautumisen palveluiden kokonaisvaltaisen kehittämisen äärimmäisen tärkeänä. Suomi ei ole onnistunut kääntämään yhteiskuntamme vahvuuksia ja vetovoimaisuuden kannalta tärkeitä tekijöitä voitoksi työvoiman houkuttelussa ja pitämisessä maassamme; Suomi ei näyttäydy ulospäin houkuttelevana ja vastaanottavaisena maana kansainvälisille osaajille. Kuitenkin hidastuva väestönkasvu, nopeasti vanheneva väestörakenne ja työikäisen väestön väheneminen aiheuttavat haasteita huoltosuhteelle, työvoiman saatavuudelle ja kestävyysvajeen taittamiselle. Osaavan työvoiman saatavuus on merkittävä kasvun este ja osaajapula on kiihtyvä ja globaali.

Uudenmaan TE-toimisto näkee hyvänä työperäisen maahanmuuton osalta jo tehdyt poikkihallinnolliset ja pitkäjänteiset ylätason suunnitelmat. Työperäisen maahanmuuton tiekartta visioi ja asettaa strategiset tavoitteet siihen, että Suomi on houkutteleva ja kiinnostava maa asettautua ja pysyä. On ensisijaisen tärkeää, että maahanmuuttokokemus halutaan saada maailman parhaaksi. Tämä edellyttää kokonaisvaltaisen maahanmuuttoprosessin sujuvuutta houkuttelusta asettautumiseen ja kotoutumiseen. Oleskelulupajärjestelmän on oltava tehokas ja nopea, jotta työvoima myös Euroopan ulkopuolelta pääsee nopeasti maahan.

Työelämän monimuotoisuuden hyväksyvyyttä tulee parantaa, jotta työn perässä maahan muuttaneiden työssä pysyminen ja viihtyvyys kasvavat.

Työperäisen maahanmuuton edistäminen tarvitsee paitsi työntekijän, myös koko perheen asettautumisen ja kotoutumisen parantamista sujuvaksi prosessiksi houkuttelusta kotoutumiseen ja perheen kaikinpuolisen viihtyvyyden varmistamista; päiväkodit, koulut ja puolison työllistyminen edellyttävät neuvonnasta lähtien helposti löydettäviä, selkeitä, tehokkaita ja toimivia palveluprosesseja. Suunnitelmien toteuttamiseksi on varmistettava riittävät resurssit eri palvelujen tuottamisessa ja kehitettävä digitaalisia palveluita asiakaslähtöisiksi palveluprosesseja tehokkaasti palveleviksi ja käyttäjäystävällisiksi.

Kotoutumisohjelma

Uudenmaan TE-toimisto pitää kotoutumisohjelman tavoitteita ja keinoja yleisesti ottaen kannatettavina. Erityisen kannatettavaa on voimakas panostus kotoutumisen tukemiseen heti alkuvaiheessa ja että tavoitteena on työllisyyden, kielitaidon ja suomalaisen yhteiskunnan tuntemuksen tukeminen. Erityisen kannatettavana Uudenmaan TE-toimisto pitää myös sitä, että korostetaan kotoutumisen tarve- ja työelämälähtöisyyttä, sillä työn kautta integroituminen yhteiskuntaan tapahtuu parhaiten.

Uudenmaan TE-toimisto pitää tärkeänä, että kotoutumisohjelman yksilöllisiä tavoitteita tarkastellaan yksilökohtaisesti henkilön lähtökohdat ja tarpeet huomioiden. Maahanmuuttajat ovat hyvin moninainen ryhmä, jossa yksilöiden tarpeet ovat todella erilaisia. Jotta kotoutumisohjelman tavoitteet toteutuvat, tulee ohjelman resursointiin kiinnittää erityistä huomiota. Kotoutumisen parissa toimivilla on oltava riittävästi aikaa yksilölliseen kohtaamiseen, työnvälittämiseen, osaamisen ja tarpeiden kartoittamiseen ja tarvittavaan palveluohjaukseen.

Uudenmaan TE-toimisto haluaa kiinnittää huomiota siihen, että onnistuneen työllistymiseen johtavan palveluprosessin luominen vaatii jatkuvuutta ja pysyvyyttä työvoimapalveluissa. Tällä hetkellä työllisyyden kuntakokeilut ja kuntakokeilulainsäädäntö asettavat haasteita jatkuvuudelle. Suomeen muuttaneen maahanmuuttajan työllistymiseen tähtäävä palveluprosessi käynnistyy TE-toimistossa, jos henkilö ei ole saanut vielä kotikuntamerkintää. Siinä vaiheessa, kun henkilö saa kotikuntamerkinnän, TE-toimisto tarkastaa, kuuluuko kotikunta työllisyyden kuntakokeiluihin. Jos kuuluu ja henkilö täyttää työllisyyden kuntakokeilun kriteerit, henkilön asiakkuus TE-toimistossa päättyy ja asiakkuus siirtyy kuntakokeiluun, jossa työllistymiseen tähtäävä palveluprosessi jatkuu uuden virkailijan kanssa. Menettely on monelle maahan muuttaneelle sekava. Menettelytapa tulee tällä hetkellä kuntakokeilulaista, joten tämä lain kohta tulee ratkaista viimeistään TE2024-valmistelun yhteydessä ja löytää malli, jolla työllistyminen käynnistetään niissä tapauksissa, joissa asiakkaalla ei ole kotikuntaa.

Työllisyyspalvelujen siirtyessä kuntiin tulee kiinnittää erityistä huomiota kotoutumiskoulutuksen saatavuuteen. Keskitetty koulutusten koordinoinnin

malli on käytännössä välttämättömyys palvelun ripeälle saatavuudelle ja palveluvolyymin ohjautumiseen kysynnän mukaisesti.

Ammatinvalinnan ohjaus ja kotoutumiskoulutukset

TE-toimistoissa työskentelee asiantuntijoiden tukena ammatinvalintaan erikoistuneita psykologeja, joiden palvelut ovat sekä työssä olevien että työttömien käytettävissä. Uudenmaan TE-toimisto pitää erittäin tärkeänä maahanmuuttajien ammatinvalinnan ohjaukseen erikoistuneiden psykologipalvelujen riittävää resursointia. Maahanmuuttajien ammatinvalinnan ohjaus vaatii erityisosaamista ja kouluttautumista kantaväestöön nähden haasteellisempiin tilanteisiin. Palvelutilanteet ovat usein pidempiä johtuen mm tulkkauksen tarpeesta, jos yhteistä kieltä ei löydy.

Kotoutumiskoulutuksen kannalta oleellisimpana Uudenmaan TE-toimisto pitää sitä, mitä koulutusten polkujen nivelvaiheissa sekä kotoutumiskoulutuksen päättyessä tapahtuu. Opiskelijoiden onnistunut jatko-ohjaus vaatii riittävän resursoinnin sekä työhallinnon asiakaspalveluun että palvelun hankintaan.

Palkkatuen uudistaminen yksinkertaistaa prosessia ja auttaa näin myös huonosti suomea ymmärtäviä saamaan paremmin käsityksen toimenpiteen merkityksestä. Samoin Ruotsin mallin mukainen toimintamalli “Snabbspåret”, jossa lienee elementtejä myös oppisopimuskoulutuksesta, on kannatettava kokeilu.

Uudenmaan TE-toimisto pitää kielikoulutuksen yhdistämistä tarpeen mukaan kaikkeen maahanmuuttajien koulutukseen tärkeänä siitä huolimatta, että myös englanninkielisen ammatillisen koulutuksen määrää erityisesti työvoimapula-aloilla tulisi lisätä. Jotta voidaan edistää maahan muuttaneiden kielitaitoa, tarvitaan Suomessa riittävästi S2-opettajia, joten näiden koulutuspaikkoja ja erikoistumisopintoja tulisi lisätä yliopistoihin.

Ammatillisen koulutuksen opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen lisäämistä Uudenmaan TE-toimisto pitää kannatettavana, jotta maahanmuuttajataustaiset opiskelijat pysyvät aloitusryhmänsä mukana. Ryhmään integroituminen vähentää pudokkuuden riskiä. Korkeakouluille on valmisteltu yhteinen kansainvälistymisen palvelulupaus, joten samanlainen tulisi luoda myös ammatilliselle koulutukselle.

Työpaikkasuomi-koulutuksien osalta on Uudenmaan TE-toimistossa vastikään aloitettu toteutukset, ja kysyntä yrityksissä on ollut heti alusta lähtien vilkasta tälle koulutukselle. Tämä nähdään erittäin tarpeellisena osana toimenpidevalikoimaamme maahan jo muuttaneiden työllistämisessä ja työssä pysymisessä.

Uudenmaan TE-toimisto katsoo, että kotoutumispolkujen tehokas toteutuminen vaatii koulutuksen keskitettyä koordinointia. Uudellamaalla kotoutumiskoulutuksen palvelun saatavuutta ja koulutuksen ryhmien aloituksia koordinoitiin ennen vuotta 2016 paikallisesti eri paikkakunnilla TE-toimiston toimipaikoissa. Vuonna 2016 Uudenmaan TE-toimiston sekä ELY-

keskuksen siirryttyä palveluhankinnan Uudenmaan laajuiseen keskitettyyn koordinointiin, on toiminta selkeytynyt. Uudenmaan TE-toimisto katsoo, että kotoutumispolkujen tehokas toteutuminen vaatii myös TE2024-uudistuksessa koulutuksen keskitettyä koordinointia. TE2024-valmistelussa on hyvä kiinnittää varhaisessa vaiheessa huomiota kuntien tai tulevien työllisyydenhoitoalueiden yhteistyöhön kotoutumiskoulutuksen järjestämisessä.

Muita seikkoja

Uudenmaan TE-toimisto pitää maahanmuuttajien yrittäjyyden tukemista kaikin mahdollisin keinoin kannatettavana. Tähän liittyen tulee tehdä yhteistyötä eri viranomaisten ja toimijoiden kesken, kuten eläkeyhtiöiden, verottajan ja te-palvelujen välillä, jotta yrittäjäksi ryhtyvä saa kaiken tarvitsemansa tuen. Tuen tulee olla niin selkeää, että yrittäjäksi ryhtyvä saa tarvitsemansa ohjeet ja neuvot ymmärrettävästi. Myös maahanmuuttajanaisten kannustaminen yrittäjiksi on kannatettavaa, sillä vaikka sote-alalla on huutava työvoimapula, eivät kaikki maahanmuuttajataustaiset naiset kuitenkaan ole halukkaita tälle alalle, vaan tarvitaan vaihtoehtoja.

SIB-toimintamalli on kannatettava, sillä sen tulokset puhuvat puolestaan. Yksityisten toimijoiden huomioiminen innovatiivisten toimintamallien kehittämisessä on Uudenmaan TE-toimiston mielestä kaikin puolin kannatettava mahdollisuus.

Työelämän monimuotoisuusohjelman tavoitteet ovat tärkeitä, sillä vain saamalla kaikkien osatyökykyistenkin resurssit käyttöön voidaan turvata Suomen kasvu ja kilpailukyky. Anonyymirekrytoinnin käyttöönotto kaikissa valtion rekrytoinneissa olisi yksi askel työelämän monimuotoisuuden lisäämiseksi.

Johtaja Tiina Korhonen

Palvelujohtaja Sirpa Lukkala

Jakelu Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta